

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਲੋਕ
ਲੂਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ

891.421AM S
SHIV KUMAR DA KAVYALOK

11433

ਡਾ. ਅਮਰ ਕੌਮਲ
ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ.

11433

M.M. ...
FATLUBAD

NEW BOOK CO.
Mai Hiran Gate,
JULLUNDUR.
PHONE 73650

ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ

2, ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਮਾਰਕੀਟ,

ਨਵਦੀਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨੇਮਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

1978.

ਵਿਸ਼ਾ-ਸੂਚੀ

ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ : ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ

9—40

(ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ : ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਂਕਣ)

- (i) ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ
- (ii) ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ : 1) ਪੀੜਾ ਦਾ ਪਰਾਗਾ 2) ਲਾਜਵੰਤੀ 3) ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ 4) ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰੋ 5) ਦਰਦ ਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀਂ 6) ਬਿਰਹਾ ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨ 7) ਲੂਣਾ 8) ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ 9) ਆਰਤੀ 10) ਬਿਰਹੜਾ 11) ਸੋਗ 12) ਅਲਵਿਦਾ
- (iii) ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ : ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਂਕਣ
  - i) ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਬਿਰਹਾ
  - ii) ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਾਮ
  - iii) ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ
  - iv) ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਵੇਦਨਾ
  - v) ਸ਼ਿਵ ਕਾਵਿ ਦੇ ਹੋਰ ਰੰਗ : ਓ) ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਕਵੀ
ਅ) ਸ਼ਿਵ ਗੀਤਕਾਰ ਏ) ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਾਵਿ ਕਲਾ
- (iv) ਅੰਤਿਕਾ

ਦੂਜਾ ਅਧਿਆਇ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਲੂਣਾ

41—66

- (i) ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੂਣਾ : ਓ) ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ
ਅ) ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੂਣਾ
- (ii) ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਦੀ ਲੂਣਾ : ਓ) ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਅ) ਲੂਣਾ ਦੇ ਕਿੱਸਾ ਕਵੀ
ਏ) ਸਿੱਟਾ
- (iii) ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਵਿ ਦੀ ਲੂਣਾ ਓ) ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਅ) ਆਧੁ-
ਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਦੇ ਕਵੀ : ਪ੍ਰੋ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ: ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ,
ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ।
- iv) ਅੰਤਿਕਾ

ਤੀਜਾ ਅਧਿਆਇ

ਲੂਣਾ ਦਾ ਕਥਾ ਜਗਤ

- 67—87
- ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਲੂਣਾ ਓ) ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਏ) ਸਿੱਟੇ
  - ਕਾਦਰ ਯਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਲੂਣਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਓ) ਕਾਦਰ ਯਾਰ ਤੇ ਕਿੱਸਾ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਅ) ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਹਾਣੀ ਏ) ਸਿੱਟਾ
  - ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਰਚਿਤ ਲੂਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ : ਪਹਿਲੇ ਅੰਕ ਤੋਂ ਅਠਵੇਂ ਅੰਕ ਤਕ ।
  - ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਰਚਿਤ ਕਾਦਰਯਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਰਚਿਤ ਲੂਣਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ।
  - ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਲੂਣਾ ਦੇ ਕਥਾ ਸਰੋਤ

ਚੌਥਾ ਅਧਿਆਇ

ਵਿਸ਼ੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲੂਣਾ ਦਾ ਕਾਵਿ ਚਿੰਤਨ

- 88—127
- ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ
  - ਲੂਣਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲਾ ਰੁਮਾਂਸ
ਰੁਮਾਂਸ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ

- ਵਲਵਲਾ
- ਆਪੇ ਦਾ ਪਰਗਟਾਵਾ
- ਸੁਹਸ਼ ਪਿਆਰ
- ਨਾਰੀ ਵੇਦਨਾ
- ਕਾਮ ਦੀ ਖਿੱਚ
- ਪਰਾ ਸਰੀਰਤ ਅਤੇ ਕਲਪਨਕ-ਅੰਸ਼
- ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਅੰਸ਼

2. ਲੂਣਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਨ

- ਭੌਤਿਕ ਦਰਸ਼ਨ
- ਧਰਮ ਤੇ ਕਰਮ
- ਨਾਰੀ
- ਕਾਮ
- ਮੌਤ
- ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ

ਅੰਤਿਕਾ :

ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਆਇ

ਲੂਣਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਜਗਤ

ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪਾਤਰ ਸਿਰਜਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਰਕਾਰ ਵੰਡ

128—159

ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ : ਓ) ਲੂਣਾ ਅ) ਪੂਰਨ ਏ) ਸਲਵਾਨ ਸ) ਇੱਛਰਾਂ
ਗੋਣ ਪਾਤਰ : ਇੱਕ ਸਰਵੋਖਣ

ਛੇਵਾਂ ਅਧਿਆਇ

ਲੂਣਾ ਦੀ ਕਾਵਿ ਕਲਾ

160—200

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕਲਾ ਪੱਖ

- ਕਾਵਿ-ਭਾਸ਼ਾ : ਸ਼ਬਦ ਚੋਣ, ਕਾਵਿ-ਸ਼ੈਲੀ, ਸ਼ਬਦ-ਸਮਾਸ, ਮੁਹਾਵਰੇ
- ਪ੍ਰਤੀਕ : ਸ਼ਿਵ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ
- ਬਿੰਬ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ : ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬਿੰਬ,
- ਅਲੰਕਾਰ : ਸ਼ਬਦ ਅਲੰਕਾਰ, ਅਰਥ ਅਲੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਅਲੰਕਾਰ
- ਛੰਦ-ਵਿਧਾਨ : ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਲੂਣਾ ਦੇ ਕਾਵਿ ਦੇ ਛੰਦ
- ਰਸ :- i) ਸਿੰਗਾਰ-ਰਸ ਓ) ਸੰਜੋਗ ਅ) ਵਿਯੋਗ :- ਪੂਰਵ ਅਨੁਰਾਗ, ਈਰਖਾ ਦੀ ਬਿਰਹਾ ਅਵਸਥਾ, ਕਰੁਣ ਵਿਪੁਲੰਭ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ii) ਕਰੁਣਾ-ਰਸ iii) ਰੋਦ੍-ਰਸ

ਗ. ਲੂਣਾ ਦਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ : ਮਹਾਂਕਾਵਿ ? ਕਾਵਿ ਨਾਟ ? ਗੀਤ ਨਾਟ ? ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਵਿ ।

ਗ. ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ

ਅੰਤਿਕਾ : ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ

201—204

- ਮੁੱਖ-ਸਰੋਤ
- ਅਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ।